

УДК 811.111
DOI: 10.31891/2415-7929-2021-21-36

ЛИСАК Г.О.
Хмельницький національний університет

ЗМІНИ В СИСТЕМІ ГОЛОСНИХ ЗВУКІВ СУЧАСНОЇ БРИТАНСЬКОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті здійснено аналіз системи голосних звуків у сучасній британській англійській мові молодого покоління. Встановлено, що для молодіжного RP характерна централізація монофтонгів, розширення голосних високого підняття і звуження відкритих голосних низького підняття, помітне скорочення тривалості звучання не тільки дифтонгоїдів, а й інших довгих голосних звуків; значне послаблення кінцевого елемента дифтонгів аж до його повного випадання. Розглянуто основні причини зміни вокальної системи британської стандартної вимови.

Ключові слова: голосний звук, монофтонг, дифтонг, британська англійська мова.

LYSAK H.
Khmelnitsky National University

RECENT CHANGES IN THE VOWEL SYSTEM IN MODERN RP

The article analyzes the vowel sound system of modern British English of younger generation. Youth speech is a kind of indicator of the level of development, interests, tastes and needs of young people. On the one hand, it is fair to say that British youth speech differs from adult speech by a specific sound, melody, manner of speech and a set of new words. Young native speakers are considered to be the leaders of innovations in the language. However, on the other hand, Britons with good education and high-paying jobs try to follow a more normative and standard pronunciation, a kind of «modern» RP, compared to their less educated peers. It is established that RP of young people is characterized by such phonetic features as: centralization of monophthongs, broadening of close vowels and narrowing of open/low vowels, significant reduction of the of diphthong glides and diphthongoids and long vowel sounds become shorter. It has been mentioned that there are lot of international variants of English used by representatives of different ethnic groups. it has caused innovations in language and, as the result, appearance of new accent which is called Multicultural London English or Jafaican accent.

In the article British youth speech has been compared with the pronunciation samples of vowel sounds in RP. The results of the analysis have revealed that RP vowel system tends towards simplification. It means that short and long monophthongs tend to be more central, some of long vowels have become shorter and such monophthongs as /u:/ and /o:/ have become less labialized. The research revealed that in the system of diphthongs there is a complete monophthongization. Obtained results contradict the previously done researches and confirm the fact that there are a lot of current changes in the vocal system of the British standard pronunciation.

Key words: vowel sound, monophthong, diphthong, British English, RP.

Постановка проблеми. Англійська мова на сучасному етапі свого розвитку набула глобальної популярності. Про це свідчить кількість її носіїв, що учетверо перевищує кількість мовців, для яких англійська є рідною. З'явилися світові (китайський, індійський, південноафриканський, іспанський тощо) варіанти англійської, які ретельно досліджуються світовою науковою спільнотою. Поява нових варіантів спровокувала зміни майже на всіх її мовних рівнях, проте найпомітніші зміни відбулися на фонетичному рівні.

У сучасних дослідженнях лінгвісти (М. Дворецька [1], В. Парашук [3], К. Хентон [10], В. Лабов [12]) звертають увагу на спрощення деяких елементів фонологічної системи (стандартної) британської англійської мови як мови еталону, зазначаючи, що голосні, здебільшого, стали більш централізованими. Вчені наголошують, що спостерігаються такі зміни як: більш закрита артикуляція звука /æ/, звуження /з:/, наближення вимови коротких голосних до нейтрального звуку, делябілізації і просування вперед голосних /u:/ і /u/ та перетворення дифтонгів на монофтонги. Проте, незважаючи на велику кількість змін, Британський мовний стандарт (RP) залишається англійською мовою-еталоном для переважної більшості словників і навчальних посібників із фонетики, а також для тих, хто вивчає англійську мову в якості іноземної [4].

Аналіз останніх джерел. Ґрунтовними дослідженнями сегментного рівня англійської мови є праці британських та американських фонологів та фонетистів: Д. Джоунза, Д. О'Коннора, Ч. Барбера, Дж. Веллса, П. Роуча, П. Ледіфогед, А. Гімзона, В. Лабова, Ч. Боберга тощо, а також українських: Т. Бровченко, М. Дворжецької, В. Парашук.

Питання територіальної й регіональної варіативності мовних систем розробляли такі вчені як: Л. Блумфілд, О. Бронштейн, У. Вольфрам, Б. Качру, В. Лабова, Б. Макдевід, Р. Менкен, Г. Степанова, О. Швейцер. Однак, незважаючи на велику кількість праць, постає необхідність нового, сучасного опису RP, що ґрунтується на експериментальних дослідженнях, у даному випадку на прикладі молодіжного мовлення.

Мета статті – проаналізувати та виявити особливості вимови голосних звуків у сучасній британській англійській мові молодого покоління.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань: здійснити аналіз системи голосних звуків у сучасній британській англійській мові молодого покоління; провести акустичний аналіз вимови молоді та зіставити отримані результати з еталонними зразками вимови голосних RP; розглянути можливі напрямки розвитку вокальної складової RP.

Виклад основного матеріалу. У цей час RP зазнає змін саме під впливом південно-східних акцентів (способів вимови). Дж. Веллс [13] справедливо зауважує, що лондонський регіон завжди був епіцентром виникнення нових тенденцій вимови на південному сході країни. Аналіз голосних звуків у мові молодих і дорослих носіїв мови в Лондоні і в прилеглих до Лондону графствах (Home Counties) доводить, що саме молодь Лондона схильна до створення інновацій у вимові. Молодіжна вимова є своєрідним показником рівня розвитку, інтересів, смаків і потреб молодих людей. З одного боку, справедливо зазначено, що мова молодих британців відрізняється від мови дорослих специфічним звучанням, мелодикою, манерою вимови, набором нових слів. Молоді носії мови вважаються лідерами мовних інновацій. Однак, з іншого боку, як і у всіх європейських країнах, британці з хорошою освітою і з високооплачуваною роботою намагаються дотримуватися більш нормативної, стандартної вимови, якогось «осучасненого» RP, у порівнянні з їхніми менш освіченими однолітками [12].

Науковці, зокрема Т. Медведева [2], А. Фабріціус [8] та К. Хентон [9], вказують на те, що мова молодих англійців («young RP») відрізняється від мови людей старшого покоління («old RP») не тільки використанням модних слів, а і специфічним звучанням, мелодикою й манерою вимови. Кожен новий щабель розвитку суспільства породжує нові фонетичні стигмати в мовленні молоді. Наприклад, у порівнянні з варіантом вимови RP старшого покоління, для молодіжного RP характерна нейтралізація тембру і «стирання» якості голосних у спонтанному мовленні: централізація монофтонгів /i/, /æ/, /u/ – більшою мірою, і голосного звуку /e/ – у меншій мірі, розширення голосних високого підняття і звуження відкритих голосних низького підняття, таких як /o/ і /a:/ [8]. Крім того, короткий /o/ просувається до свого довгого кореляту /o:/, що підтверджує подібність звучання таких слів як *port* та *pot*. Особливо відчутна на слух ретардація короткого /a/ і його фонетична подібність до /a:/, що в перспективі може призвести до омофонії слів типу *hut* та *heart*. Помітне скорочення тривалості звучання не тільки дифтонгоїдів /u:/ та /i:/, а й інших довгих голосних звуків; значне послаблення кінцевого елемента дифтонгів (глайда) аж до його повного випадання, особливо в дифтонгах із глайдом на /ə/, що призводить до омофонії таких слів як *me* та *mere*. Зміна якості ядерного елемента дифтонгів /au/ (просування вперед і наближення за вимовою до /æ/) і /ai/ (ядро, якого за звучанням нагадує /a:/); розширення ядра дифтонги /ei/ і звуження ядра /oi/, тобто наближення за якістю вимови до /o:/ (*boys*) [9; 11].

Результати дослідження мови мешканців Лондона, проведеного з ініціативи Ради з економічних і соціальних досліджень у Великій Британії (ESRC), виявили наявність значної кількості інтернаціональних варіантів англійської мови, які використовуються представниками різних етнічних груп, що проживають на території Лондона та його околиць [5]. Подібна «багатомовність», безсумнівно, впливає на вимову корінного населення цього регіону.

Дослідження, проведене британським соціолінгвістом Дж. Чеширом [5], довело, що діалектне нівелювання, характерне для південно-східного регіону, може брати свій початок із лондонського регіону. Соціолінгвістичне дослідження двох районів Лондона – Гекні (історичний район Лондона в північно-східній частині міста, яка неофіційно носить назву Іст-Енд) і Гейверінгу (околиця Лондона) – зафіксувало наявність лише невеликої кількості характерних рис, що поширилися з центру Лондона на його околиці. Натомість, були виявлені інновації, зокрема й на рівні вимови, що поширювалися представниками представників етнічних меншин. Основні фонологічні відмінності між іммігрантами та корінним населенням були виявлені у вимові короткого голосного звуку /a/ і довгого голосного звуку /u:/. У вимові некорінного населення монофтонг /a/ має більш відкритий характер, а монофтонг /u:/ – закритий і сильно просунутий уперед. Така вимова служить маркером етнічної належності мовця, і на основі неї можна зробити висновок про його тісний контакт із некорінним населенням у цьому регіоні.

У дослідженні змін, що відбулися в системі дифтонгів, проведеному П. Керсвіллом, Е. Торгерсеном і С. Фоксом [11], була виявлена тенденція до монофтонгізації дифтонгів /ei, ai, əu/ і /au/ в мові представників не англомовного населення та англомовного, що регулярно спілкуються між собою.

У процесі дослідження мови мешканців передмість Лондона Гекні й Гейверінгу у рамках проекту «Інновації в лінгвістиці» порівнювалися особливості вимови молодих корінних англійців і молодих іммігрантів — вихідців з Індії, країн Карибського басейну і країн Африки. Згідно з результатами проведеного дослідження, у мові молоді афро-карибського походження, в порівнянні з літніми корінними жителями Лондона, спостерігається звуження ядер дифтонгів /ei/ і /əu/, розширення ядра дифтонги /au/, а також монофтонгізація дифтонга /ai/. Аналіз виявив також те, що вимови дифтонгів у корінних жителів Гейверінгу практично не відрізняється від їхньої реалізації в мовленні дорослих представників. Однак сильна ретардація монофтонгів /æ/ і /a/, як і в мові іммігрантів, що проживають у лондонських передмістях, дає можливість стверджувати, що особливості вимови не корінного населення лондонського регіону також значною мірою вплинули на вимову монофтонгів [11].

У Лондоні зафіксовано виникнення нового акценту (типу вимови), який має назву Лондонська

мультикультурна англійська мова (Multicultural London English або Jafaican). Це соціолект, що з'явився наприкінці XX століття та містить елементи мов Карибського басейну, Південноазійських мов, афроамериканської англійської мови та традиційного лондонського діалекту кокні [13]. Деякі дослідники (Дж. Чешир [5], В. Лабов [12]) прийшли до висновку, що молоді лондонці використовують елементи мультикультурної англійської мови не з метою наслідування мови темношкірого населення. Ймовірно, що на молодь, яка зростає в Лондоні, впливали не тільки ті люди, які говорили англійською як своєю другою мовою, але й ті, хто говорив на місцевому діалекті англійської мови (кокні). У результаті поєднання цих двох варіантів мови і з'явився новий різновид – лондонська мультикультурна англійська мова, яка поступово стає все популярнішою серед молодих мешканців Лондону, і, безумовно, також впливає на сучасну британську фонетичну систему. Деякі особливості, такі як, наприклад, відсутність гортанного приголосного /h/ на початку слів, просування вперед монофтонгу /u:/, заміна дентального звуку -th- на альвеолярний /t/ або /d/, пов'язують лондонську мультикультурну англійську мову з такими діалектами південно-східної Англії як Estuary English і кокні [11; 13].

З метою дослідження вокальної складової мови молодих англійців і визначення подальшого напрямку розвитку вокальної складової RP було проведено перцептивний і акустичний види аналізу. Під час проведення акустичного аналізу, вимова молоді зіставлялася з еталонними зразками вимови голосних RP (опублікованими А. Краттенденом у 2001 р. [6]).

Результати проведеного аналізу виявили, що в системі коротких та довгих монофтонгів існує тенденція до централізації в реалізації таких голосних звуків як /e/, /æ/, /o/, /u/, /i:/, /o:/, /u:/ та децентралізації голосних звуків /i/, /a:/, /ʌ/, а також часткова делабіалізація монофтонгів /u/ та /o:/. Щодо тривалості звучання, то довгі монофтонги /a:/, /z:/, /o:/, /u:/, /i:/ тяжіють до скорочення. У системі дифтонгів спостерігається повна монофтонгізація /uə/(> /o:/) і /eə/ (> /i:/) та /iə/ (> /i:/); централізація ядерних елементів дифтонгів /eɪ/, /aɪ/, /oi/; децентралізація ядерних елементів дифтонгів /iə/, /au/ і /uə/. Загалом спостерігається розширення ядерних елементів практично всіх дифтонгів (крім ядра дифтонга /iə/). Також спостерігається значне послаблення кінцевого елемента глайда всіх дифтонгів.

Результати експерименту виявили, що найбільшій модифікації, як за рядом, так і за підняттям, зазнали такі голосні як: монофтонг /e/ розширюється (відхилення від еталонних показників – 40 Гц) і зміщується назад (відхилення від еталонних показників – 112 Гц); ядро дифтонга /eɪ/ розширюється (відхилення від еталонних показників – 37 Гц) і просувається вперед (відхилення від еталонних показників – 75 Гц); глайд дифтонга /uə/ розширюється (відхилення від еталонних показників – 68 Гц) і просувається назад (відхилення від еталонних показників – 164 Гц), тобто практично відбувається зміщення елемента глайда до голосної фонемі /o:/; глайд дифтонга /au/ розширюється (відхилення від еталонних показників – 58 Гц) і просувається вперед (відхилення від еталонних показників – 119 Гц), у такий спосіб зміщуючись до нейтрального звуку [2; 6].

У результаті дослідження мови британської молоді були виявлені деякі тенденції, що суперечать раніше проведеним дослідженнями вітчизняних і зарубіжних лінгвістів. У реалізації монофтонгу /z:/ було зафіксовано розширення і просування досліджуваного голосного звуку вперед. Дослідження, проведені зарубіжними лінгвістами з 1962 по 2008 рр., вказали на тенденцію до звуження цього монофтонгу: показник F1 в роботі Дж. Веллса становить 581 Гц [13], у роботі К. Хентона – 514 Гц [10], у роботі А. Краттендена – 513 Гц [6]. Сучасне спектральне дослідження виявило, навпаки, розширення цього голосного звуку (F1 – 670 Гц). Отримані результати дають змогу припустити, що голосний /z:/ повертається до своєї «старомодної» реалізації за підняттям [2].

У системі довгих монофтонгів /i:/, /a:/ і /o:/ було зафіксовано розширення голосних високого підняття, що протирічить твердженням В. Лабова [12] про їхнє звуження, а також результатам досліджень Дж. Веллса [13], К. Хентона [10] і А. Краттендена [6], які вказували на тенденцію до звуження довгого голосного /o:/. Це ще раз підтверджує припущення про значні зміни у реалізації цих голосних за останнє десятиліття.

Висновки. Отже, у статті проаналізовано та виявлено особливості вимови голосних звуків у сучасній британській англійській мові молодого покоління. Встановлено, що для молодіжного RP характерна централізація монофтонгів, розширення голосних високого підняття і звуження відкритих голосних низького підняття, помітне скорочення тривалості звучання не тільки дифтонгоїдів, а й інших довгих голосних звуків; значне послаблення кінцевого елемента дифтонгів (глайда) аж до його повного випадання. На підставі проведеного акустичного аналізу вимови британської молоді та зіставлення з еталонними зразками вимови голосних RP виявлено значні зміни вокальної системи британської стандартної вимови, що в свою чергу дало можливість окреслити нові чітко виражені тенденції до спрощення розгорнутої системи англійського вокалізму.

Література

1. Дворжецька М. П. Тенденції розвитку вимовної норми сучасної англійської мови. Мова, культура й освіта в сучасному світі. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2008. С. 141–145.
2. Медведева Т. В. Аллофоническая вариативность гласных в юго-восточном регионе Великобритании. Сегментный и супraseгментный аспекты звучащего текста. Москва: МГЛУ, 2002. С. 88–96.

3. Паращук В. Зміни в кодифікованих вимовних нормах сучасної англійської мови. Наукові записки. Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2000. Випуск XXVI. С. 161-170.
4. Швейцер А. Д. Литературный английский язык в США и Англии. Москва: Едиториал, 2003. 200 с.
5. Cheshire J., Fox S., Kerswill P., Torgersen E. Ethnicity, friendship network and social practices as the motor of dialect change: linguistic innovation in London. *Sociolinguistica*. 2008. Vol. 22. P. 1–23.
6. Cruttenden A. Gimson's Pronunciation of English. 7th edition. London: Hodder Education, 2008. 362 p.
7. Eckert P., McConnell-Ginet S. Language and Gender. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 366 p.
8. Fabricius A. Weak Vowels in Modern RP: An Acoustic Study of Happy Tensing and KIT / Schwa Shift. *Language Variation and Change*. 2002. Vol. 14. P. 211-237.
9. Hawkins S., Midgley J. Formant Frequencies of RP Monophthongs in Four Age Groups of Speakers. *Journal of the International Phonetic Association*. Cambridge Univ. Press, 2005. Vol. 35, No.2. P. 183-199.
10. Henton C. G. Changes in the Vowels of Received Pronunciation. *Journal of Phonetics*. 1983. Vol. 11/4. P. 353-371.
11. Kerswill P., Torgersen E. N., Fox S. Reversing «drift»: Innovation and Diffusion in the London Diphthong System. *Language Variation and Change*. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2008. Vol. 20. P.451-491.
12. Labov W. Principles of Linguistic Change. Social Factors. Oxford: Wiley-Blackwell, 2001. vol. 2. 572 p.
13. Wells J. C. Accents of English. Cambridge: Cambridge University Press, 1982. 465 p.

References

1. Dvorzheczka M.P. Tendencii rozvytku vymovnoi normy suchasnoi anglijskoi movy. *Mova, kultura j osvita v suchasnomu sviti*. Kyiv: Vyd. centr KNLU, 2008. S. 141–145.
2. Medvedeva T. V. Allofonicheskaya variativnost glasnnykh v yugo-vostochnom regione Velikobritanii. Segmentnyj i suprasegmentnyj aspekty zvuchashchego teksta. Moskva: MGLU, 2002. S. 88–96.
3. Parashuk V. Zminy v kodyfikovanykh vymovnykh normakh suchasnoi anglijskoi movy. *Naukovi zapysky*. Kirovograd: RVCz KDPU im. V. Vynnychenka, 2000. Vypusk XXVI. S. 161-170.
4. Shvejcer A. D. Literaturnyj anglijskij yazyk v SSHA i Anglii. Moskva: Editorial, 2003. 200 s.
5. Cheshire J., Fox S., Kerswill P., Torgersen E. Ethnicity, friendship network and social practices as the motor of dialect change: linguistic innovation in London. *Sociolinguistica*. 2008. Vol. 22. P. 1–23.
6. Cruttenden A. Gimson's Pronunciation of English. 7th edition. London: Hodder Education, 2008. 362 p.
7. Eckert P., McConnell-Ginet S. Language and Gender. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 366 p.
8. Fabricius A. Weak Vowels in Modern RP: An Acoustic Study of Happy Tensing and KIT / Schwa Shift. *Language Variation and Change*. 2002. Vol. 14. P. 211-237.
9. Hawkins S., Midgley J. Formant Frequencies of RP Monophthongs in Four Age Groups of Speakers. *Journal of the International Phonetic Association*. Cambridge Univ. Press, 2005. Vol. 35, No.2. P. 183-199.
10. Henton C. G. Changes in the Vowels of Received Pronunciation. *Journal of Phonetics*. 1983. Vol. 11/4. P. 353-371.
11. Kerswill P., Torgersen E. N., Fox S. Reversing «drift»: Innovation and Diffusion in the London Diphthong System. *Language Variation and Change*. Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2008. Vol. 20. P.451-491.
12. Labov W. Principles of Linguistic Change. Social Factors. Oxford: Wiley-Blackwell, 2001. vol. 2. 572 p.
13. Wells J. C. Accents of English. Cambridge: Cambridge University Press, 1982. 465 p.